

	<p>СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАПОВІДНА СПРАВА»</p> <p>Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) Спеціальність: 205 «Лісове господарство» Рік навчання: <u>3-й</u>, семестр <u>6-й</u> Кількість кредитів ECTS: <u>5 кредитів</u> Назва кафедри: <u>Екології та охорони</u> <u>навколишнього середовища</u> Мова викладання: <u>українська</u></p>
<p>Лектор курсу</p>	<p>к. г. н., доц. Мудрак Галина Василівна</p>
<p>Контактна інформація лектора (e-mail)</p>	<p>mudrakgalyna@vsau.vin.ua, galina170971@ukr.net</p>

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Заповідна справа є вибірковою компонентою ОПП «Лісове господарство».

Загальний обсяг дисципліни 150 год.: лекції – 26 год.; практичні заняття – 24 год., самостійна робота – 100 год.

Формат проведення: лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – залік.

ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

При вивченні даної дисципліни можуть використовуватися знання, отримані з таких дисциплін (пререквізитів): «Ґрунтознавство з основами геології», «Ботаніка».

Основні положення навчальної дисципліни можуть застосовуватися при вивченні таких дисциплін (постреквізитів): «Лісорозведення», «Лісоексплуатація».

ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Призначення навчальної дисципліни

Освітня компонента «Заповідна справа» спрямована на отримання здобувачами однієї з важливих і універсальних компетентностей – володіти системою знань із концептуальних питань заповідної справи та практичними навичками застосування сучасних принципів, підходів і технологій

спрямованих на збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, рідкісних живих організмів, унікальних, або типових екосистем та біосфери загалом.

Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Заповідна справа» є формування у здобувачів відповідних компетентностей щодо підвищення загального рівня екологічної свідомості, усвідомлення актуальності проблеми збереження біотичного і ландшафтного різноманіття природи; уявлення про загальні основи формування і структуру природно-заповідного фонду (ПЗФ) України та Вінницької області зокрема, стратегію розвитку і правове забезпечення його функціонування.

Завдання вивчення дисципліни

Теоретична та практична підготовка, самостійно виявляти завдання і принципи заповідної справи; знати наукове і методичне забезпечення системи охорони і збереження лісових екосистем, а також вітчизняну і міжнародну нормативну та законодавчу базу охорони і відновлення довкілля, володіти сучасними методами раціонального використання природних ресурсів, аналізу і прогнозування змін довкілля при використанні природних ресурсів; розробляти науково-обґрунтовані рекомендації для підтримки управлінських рішень в природоохоронній і природовідновлювальній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен сформувати такі програмні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі лісового і мисливського господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та відповідністю природних зональних умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

ФК12. Екологічні мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.

ПРН4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства.

Вивчення даної дисципліни формує у здобувачів освіти соціальні навички (soft skills) такі як: комунікативність, робота з інформаційними джерелами, лідерські навички, які реалізуються через створення здобувачами презентаційних матеріалів, написання індивідуальних завдань на задану тематику, презентування та обговорення індивідуальних завдань у групі.

План вивчення навчальної дисципліни

№ з/п	Назви теми	Форми організації навчання та кількість годин		Самостійна робота, кількість годин
		лекційні заняття	практичні заняття	
1	Вступ до дисципліни. Зміст і визначення заповідної справи	2	2	6
2	Наукові засади та етапи формування заповідної справи в Україні	2	2	6
3	Нормативно-правові засади охорони та використання територій і об'єктів природно-заповідного фонду	2	2	6
4	Класифікація природоохоронних територій	2	2	6
5	Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій.	2	2	8
6	Менеджмент об'єктів і територій природно-заповідного фонду України.	2	2	8
7	Сучасний стан ПЗФ України і Вінницької області та шляхи його оптимізації.	2	2	8
8	Принципи формування мережі заповідних територій	2	2	10
9	Екологічна мережа: принципи, підходи, значення	2	2	10
10	Еколого-економічна сфера розвитку заповідної справи.	2	2	8
11	Еколого-соціальна та природозахисна сфери розвитку заповідної справи в Україні	2	2	8
12	Червона та Зелена книги в системі збереження біоландшафтного різноманіття	2	2	8
13	Смарагдова мережа	2		8
Разом		26	24	100

Самостійна робота здобувача вищої освіти

Самостійна робота здобувача організується шляхом видачі індивідуального переліку питань і практичних завдань з кожної теми, які не виносяться на аудиторне опрацювання та виконання індивідуального творчого завдання (гугл-презентації).

Самостійна робота здобувача є одним із способів активного, цілеспрямованого набуття нових для нього знань та умінь. Вона є основою його підготовки як фахівця, забезпечує набуття ним прийомів пізнавальної діяльності, інтерес до творчої роботи, здатність вирішувати наукові та практичні завдання.

Виконання здобувачем самостійної роботи передбачає, за необхідності, отримання консультацій або допомоги відповідного фахівця. Навчальний матеріал навчальної дисципліни, передбачений робочою програмою для засвоєння здобувачем у процесі самостійної роботи, виносяться на поточний і підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час аудиторних занять. Організація самостійної роботи здобувачів передбачає: планування обсягу, змісту, завдань, форм і методів контролю самостійної роботи, розробку навчально-методичного забезпечення; виконання здобувачем запланованої самостійної роботи; контроль та оцінювання результатів, їх систематизацію, оцінювання ефективності виконання здобувачем самостійної роботи.

Індивідуальні завдання здобувач виконує самостійно під керівництвом викладача згідно з індивідуальним навчальним планом.

У випадку реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача заняття можуть проводитись за індивідуальним графіком.

У процесі роботи над індивідуальними завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими та оригінальними.

Види самостійної роботи

№ п/п	Вид самостійної роботи	Години	Термін виконання	Форма та метод контролю
1	Підготовка до лекційних і практичних занять	40	щотижнево	Усно та письмово
2	Підготовка самостійних питань з тематики дисципліни	20	щотижнево	Усно та письмово
3	Індивідуальні завдання	20	2 рази в семестр	Усний захист
4	Підготовка до контрольних робіт та тестування	20	2 рази на семестр	Тестування у системі СОКРАТ
Разом		100		

Список основної та додаткової літератури

Основна

1. Нейко І.С., Мудрак Г.В., Нейко О.В., Дідур І.М., Матусяк М.В., Козак Ю.В. Лісові генетичні ресурси у контексті збереження біорізноманіття Вінниччини. Монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 500 с.
2. Lyubinska L.G., Mudrak O.V., Andrusiak D.V., Mudrak G.V., Dushanova T.V. (2021) The current state of flora in the national nature park «Podilski Tovtry» (Ukraine). *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(1), 218-233 DOI: 10.15421/2021_34.
3. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Заповідна справа: навч. посіб. для студентів галузі знань 10 «Природничі науки». Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 2020. 640 с.
4. Solomakha I.V., Konishchuk V.V., Mudrak O.V., Mudrak H.V. Natural protection characteristic of the Emerald Network of Ukrainian Forest-Steppe Dnipro Ecological Corridor. *Ukrainian Journal of Ecology*, 2020, 10(2), 209-218, doi: 10.15421/2020_87.
5. Konishchuk V.V., Solomakha I.V., Mudrak O.V., Mudrak H.V., Khodyn O.B. (2020). Ecological impact of phytovasions in Ukraine. *Ukrainian Journal of Ecology*, 10(3), 69-75, doi: 10.15421/2020_135.
6. Мудрак О.В., Овчинникова Ю.Ю., Мудрак Г.В. Наукове обґрунтування створення Національного природного парку «Центральне Поділля». *Агроекологічний журнал*. К. 2018. Вип. 2. С. 13–22.
7. Мазур В.А., Мудрак Г.В. Екологічний стан лісових асоціацій «Ботанічного саду «Поділля»». *Сільське господарство та лісівництво*. № 10. Вінниця. 2018. С. 30-47.
8. Мудрак О.В., Матвійчук О.А., Мудрак Г.В., Матвеев М.Д., Дребет М.В., Осадчук І.С., Ганчук М.М. Раритети тваринного світу Поділля: стан, загрози, збереження: монографія / за заг. ред. О.В. Мудрака. 2-ге вид. Вінниця: ТОВ «Консоль», 2018. 594 с.
9. Василюк О., Шутяк С. Природно-заповідний фонд: зелена скарбниця громади. [за заг. ред. О. Кравченко]. Видавництво «Компанія «Манускрипт»». Львів, 2019. 48 с.
10. Андронов В.А., Варивода Є.О., Тітенко Г.В. Заповідна справа: навч. посіб. Х.: НУЦЗУ, 2013. 204 с.
11. Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. Заповідна справа в Україні: Навч. посібник. К., 2003. 306 с.
12. Заповідна справа [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2021. 226 назв.
13. Закон України «Про екологічну мережу». *Відомості Верховної Ради*. 2004, №45.

14. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» *Відомості Верховної Ради*. 2004, №3.
15. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» *Відомості Верховної Ради*. 1992, №34.
16. Закон України «Про Червону книгу України». *Відомості Верховної Ради*. 2002, №30.
17. Червона книга України. Рослинний світ [за ред. Я.П. Дідуха] К.: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
18. Червона книга України. Тваринний світ [за ред. І.А. Акімова]. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.

Додаткова

1. Mudrak O.V., Yelisavenko Yu.A., Polishchuk V.M., Mudrak H.V. (2019). Assessment of forest ecosystems of Eastern Podillya natural reserve fund in the regional econet structure. *Ukrainian Journal of Ecology*, 9(1), 187–192.
2. O.V. Mudrak, Yu.Yu. Ovchynnykova, G.V. Mudrak, O.M. Nagornyuk. Eastern Podilia as a Structural Unit of a Pan-European Environmental Network // *Journal of Environmental Research, Engineering and Management* Vol. 74/№ 3/2018. P. 55-63.
3. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А., Клєстов М.Л., Прядко О.І., Арап Р.Я. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації (під ред. д.б.н. проф. Т.Л. Андрієнко). К.: Фітосоціоцентр, 2001. 60 с.
4. Василюк О., Норенко К., Полянська К., Шутяк С., Ширяєва Д. Виявлення територій, придатних для оголошення об'єктами природно-заповідного фонду. Інструктивні та методичні матеріали. [за заг. ред. О. Кравченко]. Видавництво «Компанія «Манускрипт»» Львів, 2018. 136 с.
5. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: Навчальний посібник. К.: Арістей, 2007. 480 с.
6. Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа. Чернівці: Зелена Буковина, 2001. 208 с.
7. Солодкий В.Д., Товажнянський Л.Л., Масікевич Ю.Г. та ін. Заповідна справа: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 288 с.
8. Фурдичко О.І., Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа в Україні: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 336 с.
9. Денисик Г.І., Мудрак Г.В. Унікальні ландшафти Середнього Придністер'я: монографія. Вінниця: Вінницька обласна друкарня, 2014. 262 с.: іл. («Природа і ландшафти Поділля»).
10. Збереження біорізноманіття України (друга національна доповідь) [під заг. ред. Мовчана Я.І., Шеляга-Сосонка Ю.Р.] К.: Хімджест. 2003. 110 с.

11. Зелена книга України [під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха]. К.: Альтерпрес, 2009. 448 с.
12. Калетник Г.М. Вплив біоенергетики на екологічний стан навколишнього середовища України. Вісник аграрної науки. 2009. № 10. С. 53–57.
13. Концепція екологічної освіти. Проект. Київ, 2002. 32 с.
14. Марушевський Г.Б., Мельничук В.П., Костюшин В.А. Збереження біорізноманіття і створення екомережі: інформ. довід. К.: Wetlands International Black Sea Programme 2008. 168 с.
15. Менеджмент охоронних лісів України. [Під загальною редакцією акад. НАН України Шеляга-Сосонка Ю.Р.]. К.: Фітосоціоцентр, 2003. 299 с.
16. Мудрак Г., Ковка Н. Особливості формування національної екологічної мережі. *Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України: збірник наукових праць*. ДНУ «Український наук.-дослід. Інститут прогнозування та випробування техніки і технологій для сільськогосподарського виробництва імені Леоніда Погорілого» (УкрНДПВТ ім. Л. Погорілого) Дослідницьке, 2017. Вип. 21 (35). С. 247–251.
17. Мудрак Г.В., Ковка Н.С. Науково-методичні і практичні принципи й підходи щодо створення екологічної мережі. *Сільське господарство та лісівництво*. № 6. Вінниця. 2017. С. 205–213.
18. Мудрак Г.В. Особливості природокористування в межах Дністровського широтно-меридіонального екокоридору. *Збалансоване природокористування: науково-теоретичний журнал*. К. 2018. Вип. 3. С. 26-32.
19. Мудрак Г.В. Особливості природокористування в межах Дністровського широтно-меридіонального екокоридору. *Збалансоване природокористування: науково-теоретичний журнал*. К. 2018. Вип. 3. С. 26-32.
20. Мудрак Г.В. Регіональна екологічна мережа: необхідність створення і розбудови. Екологічна безпека Вінниччини: монографія [За заг. ред. Олександра Мудрака]. Вінниця: ВАТ «Міська друкарня», 2008. С. 134-153.
21. Мудрак Г.В. Функціонування регіональної екомережі Східного Поділля. *Агроекологічний журнал: науково-теоретичний журнал*. К. 2018. Вип. 3. С. 27-33.
22. Мудрак Г.В., Заєць В.В. Екологічна мережа Немирівського району: стан і перспективи формування. *Сільське господарство та лісівництво*. №1. Вінниця. 2016. 235–244 С.
23. Мудрак Г.В., Мудрак О.В. Науково-практичні аспекти раціонального використання агроландшафтів Середнього Придністер'я в контексті стратегії сталого розвитку регіону. *Сільське господарство та лісівництво*. Вінниця. 2020. № 19 С. 159-176. DOI: 10.37128/2707-5826-2020-4-14

24. Мудрак О.В., Мудрак Г.В., Поліщук В.М. та ін. Еталони природи Вінниччини. Монографія. [За заг. ред. О.В. Мудрака]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 532 с.
25. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Особливості збереження біорізноманіття Поділля: теорія і практика. Монографія. Вінниця: «СПД Главацька Р.В.», 2013. 320 с.
26. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Созологічні аспекти сільськогосподарської діяльності у Вінницькій області: стан, проблеми та перспективи використання. *Сільське господарство та лісівництво*. Вінниця: ВНАУ. 2016. №4. С. 197-211.
27. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Стратегія збалансованого розвитку Вінницької області: екологічна складова. Навчально-методичний посібник. Вінниця: ВАТ «Міська друкарня», 2013. 84 с.
28. Мудрак О.В., Г.В. Мудрак, К.А. Охріменко Збалансований розвиток екологічної мережі Тиврівського району. *Сільське господарство та лісівництво*. 2017. Вип. . С. 189-200
29. Мудрак О.В., Матвійчук О.А., Мудрак Г.В., Матвєєв М.Д., Дребет М.В., Осадчук І.С., Ганчук М.М. Раритети тваринного світу Поділля: стан, загрози, збереження: Монографія. [За заг. ред. О.В. Мудрака] Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД» 2015. 564 с.
30. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Функціонально-просторові особливості збалансованого природокористування в межах Бузького екокоридору. *Збалансоване природокористування*. К. 2014. Вип. №1. С. 20-27.
31. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення. К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. 332 с.
32. Програма Літопису природи для заповідників та національних природних парків. [За ред. Т.Л. Андрієнко]. К.: Академперіодика, 2002. 103 с.

Контроль і оцінка результатів навчання

У кінці семестру, здобувач вищої освіти може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються упродовж семестру, до 10% за показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та студентської активності і до 30% підсумкової оцінки – за результатами підсумкового контролю.

Розподіл балів між формами організації навчального процесу і видами контрольних заходів: поточний контроль – загальна відповідність заявленим компетентностям за результатами лекційних і практичних занять – 40 балів (усний контроль: опитування, бесіди, доповіді, повідомлення на задану тему,

індивідуальні завдання та ін.); рубіжний контроль (контрольні роботи у формі тестування) – 20 балів; показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та студентської активності – 10 балів, підсумковий контроль, (залік в тестовій формі) – 30 балів. Разом: 100 балів.

Якщо здобувач упродовж семестру за підсумками контрольних заходів набрав (отримав) менше половини максимальної оцінки з навчальної дисципліни (менше 35 балів), то він не допускається до заліку. Крім того, обов'язковим при мінімальній кількості балів за підсумками контрольних заходів є виконання індивідуальної творчої роботи (презентації).

Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності		Бали
Атестація 1		
1	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	5
2	Участь у роботі на практичних заняттях	5
3	Виконання домашніх завдань	5
4	Виконання контрольних робіт, тестування	5
5	Індивідуальні творчі завдання (виконання гугл-презентації, презентації за заданою проблемною тематикою)	10
Всього за атестацію 1		30
Атестація 2		
6	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	5
7	Участь у роботі на практичних заняттях	5
8	Виконання домашніх завдань	5
9	Виконання контрольних робіт, тестування	5
10	Індивідуальні творчі завдання (виконання гугл-презентації, презентації за заданою проблемною тематикою)	10
Всього за атестацію 2		30
Показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та студентської активності		10
Підсумкове тестування		30
Разом		100

Відповідність шкал оцінок якості засвоєння навчального матеріалу

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
66-74	D	
60-65	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Участь у дискусіях на лекційних та практичних заняттях, виконання контрольних робіт, індивідуальні та групові творчі завдання, тестування	Критерії оцінювання
90-100%	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
73-89%	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
55-72%	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
35-54%	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
15-34%	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0-15%	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.